

ВСЕУКРАЇНСЬКА ЕКОЛОГІЧНА ЛІГА

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ЕКОЛОГІЧНОГО ІНФОРМУВАННЯ
ГРОМАДСЬКОСТІ
У РОБОТІ БІБЛІОТЕК**

Матеріали
Всеукраїнської конференції
для працівників бібліотек
24 – 25 березня 2004 р., м. Чернігів

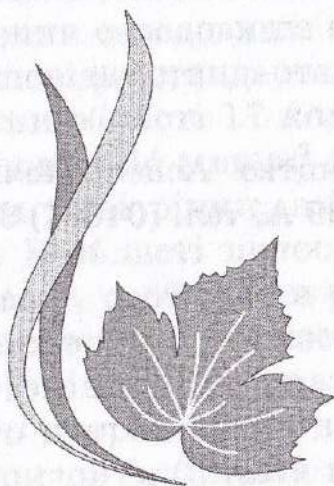
**ВСЕУКРАЇНСЬКА
ЕКОЛОГІЧНА
ЛІГА**

Київ 2005

ВСЕУКРАЇНСЬКА ЕКОЛОГІЧНА ЛІГА

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО ІНФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ У РОБОТІ БІБЛІОТЕК

Матеріали
Всеукраїнської конференції
для працівників бібліотек
24 – 25 березня 2004 р., м. Чернігів

ВСЕУКРАЇНСЬКА
ЕКОЛОГІЧНА
ЛІГА

Київ, 2005

Актуальні проблеми екологічного інформування громадськості у роботі бібліотек. – Матеріали Всеукраїнської конференції для працівників бібліотек. – Київ: Центр екологічної освіти та інформації, 2005. – 160 с.

ISBN 966-8670-15-9

Під час конференції були розглянуті такі питання: загальні проблеми бібліотечної справи в Україні та місце в них екологічної тематики, роль бібліотек у екологічній освіті та вихованні, застосування новітніх інформаційних технологій при створенні екологічних бібліотек. До збірника увійшли матеріали виступів учасників конференції.

Комп'ютерний набір Черненко Н. А.
Літературний редактор Демчук Л. О.
Верстка Бойко А.

Наклад 500 примірників

Віддруковано в ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф»
м. Ніжин, вул. Шевченка, 109 А, тел. (04631) 3-11-08, зам. №969

ISBN 966-8670-15-9

© Видано ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2005 р.

ПРОСВІТНИЦЬКА МІСІЯ БІБЛІОТЕКИ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ

*Братчик А.Г., директор бібліотеки
Пуйда О.І., завідувачка відділу
бібліотеки Дніпропетровського
державного аграрного університету*

Бібліотека за своїм статусом є осередком освіти, інформації та культури в навчальному закладі, від організації роботи якої певною мірою залежить підготовка роботи та наукових досліджень у вузі. Закон України «Про вищу освіту» визначає роль бібліотеки навчального закладу на рівні кафедри, факультету і т.д. Значно зросли вимоги, розширилася та якісно змінилася сутність, її функціональне поле. Сьогодні перед бібліотекою постало актуальне завдання безпосередньої та ефективної співпраці викладачів та бібліотеки, впливу на педагогічний процес.

Університетська бібліотека є школою виховання, сприяє опануванню знань засобами своєї діяльності на основі використання як традиційних технологій, так і сучасних. Електронна читальна зала бібліотеки Дніпропетровського державного аграрного університету – хороша можливість для дистанційного навчання. Використання Інтернет-технологій в навчальному процесі вузу, високий рівень сформованої бібліотекою інформаційної культури значно може вплинути на якість навчання, сприятиме пізнавальній активності, розвитку умінь, навичок, мотивів, що підтвердять рівень загальної педагогічної культури студентів, їх фахової підготовки, здатності до безперервної освіти та самовдосконалення через загальнолюдські культурні цінності.

Школа, навчальні заклади як соціальні інститути, проводять неперевершену роботу у справі виховання. Соціальна роль університетської бібліотеки, передусім, визначена її просвітницькою місією як культурно-освітнього центру, скарбниці знань, метою діяльності якої є використання заходів, що надають можливість доступу до надбань минулого, постійної самоосвіти в майбутньому, а комфортність послуг бібліотеки, її цілеспрямовані заходи, професійний колектив та високі навчально-інформаційні технології сприяють засвоєнню знань у системі «сім'я – школа – вищий навчальний заклад – самоосвіта».

У період інформатизації суспільства, розвитку науково-технічного прогресу такий напрям у роботі бібліотеки як екологічне ви-

ховання надзвичайно актуальний для формування духовності нашої молоді. Ви погодитесь, що в сучасному світі екологічні проблеми займають основне місце. Та й самі ми постійно відчуваємо негаразди, коли відсутня взаємодія людини з природою. Саме на стикові тисячоліть людство планети, незважаючи на різний рівень життя, політичний устрій держав, релігійні погляди, усвідомлює, що екологічні проблеми, спільні для всіх, мають глобальний характер. Про це попереджають 1500 учених з 68 країн, серед яких 99 лауреатів Нобелівської премії в Декларації глобальних проблем (1992 р.). «Врятувати людину – це, передусім, зберегти природу» і, перш ніж виховувати у студентів екологічну культуру, потрібно самим розуміти і бути знайомими із законами, за якими живе та розвивається природа, постійно пам'ятати настанову Епікура «Природа знає краще».

Бібліотека в своїх фондах має всі надбання, які пройшли випробування часом. Її завдання – допомогти читачеві знайти потрібну літературу, розкривши її через систему каталогів та картотек, книжкові виставки, зорієнтуватись у великому колі літератури з цієї тематики. Тому поряд із створенням у вузі спеціалізованої кафедри «Економіка природокористування» відкриттям нової спеціальності «Економіка навколишнього середовища», завдяки спільному європейському проекту TEMPUS – TACIS, який включає співпрацю університету м. Кордова (Іспанія), університету м. Плімута (Великобританія) та Дніпропетровського державного аграрного університету з 1995 р. бібліотека має спеціалізовану читальну залу, яка працює над інформаційним забезпеченням цього напрямку. Читальна зала має достатній фонд літератури з екології, економіки природокористування, екологічного права та суміжних наук. Бібліотека постійно передплачує періодичні та інформаційні видання України та Росії з екології, базу даних ВІНІТІ «Екологія» в електронному варіанті, започаткований фонд відеокасет з цієї тематики та створення власної бази даних електронного каталогу з екології та рекультивації земель. Поряд з вітчизняними виданнями студенти та науковці мають можливість ознайомитись із зарубіжними виданнями з цієї тематики, подарованими бібліотеці різними установами та навчальними закладами зарубіжних країн. Серед даруючих університет Кордова (Іспанія), Плімута (Англія), Боннський університет (Німеччина), університет Лавуазьє (Франція), політехнічний університет штату Вірджинія (США), Празький аграрний університет (Чехія). Протягом багатьох років учені агроуніверситету займаються науковими дослідженнями з питань екології. Створена наукова школа з рекультивації порушених земель під керівництвом професора М. О. Бекаревича та його учня,

у свій час ректора ВУЗУ, професора М. Т. Масюка. Сьогодні цей напрям в екології продовжують їх послідовники.

Бібліотека працює в тісній співпраці з науковцями ВУЗу, бере активну участь у науково-практичних конференціях як вітчизняних, так і зарубіжних, семінарах, нарадах і т.д. За замовленнями кафедр підготовлені та видані рекомендаційні покажчики літератури «Доля сучасних ґрунтів» та «Екологізація сільськогосподарського виробництва».

Один з факторів екологічної кризи – падіння духовності, моральності в суспільстві, низький рівень екологічної освіти та культури. Розуміючи це, ті можливості, які ми маємо, дають нам право вважати екологічне виховання пріоритетним напрямом у роботі бібліотеки.

Ми проводимо виховні заходи згідно зі складеною на 2000 – 2005 рр. програмою «Духовна культура – велич нації» комплексних заходів: екологічних читань «Екологія ХХІ сторіччя», місячників бібліотеки на факультетах, днів кафедр, днів спеціаліста, циклів зустрічей з ученими-екологами ВУЗу «Лицарі аграрної науки», «Сіячі наукового поля», відкритими переглядами та бібліографічними оглядами літератури: «Агроекологічні аспекти землеробства», «Екологія та освіта», «Чиста земля, чистий хліб, здорове життя» та ін.

Майже кожне засідання читацьких об'єднань «Гармонія», «Родовід», «Ріднокрай» порушує питання охорони навколишнього середовища, екологію духовності, взаємовідносини людини і природи.

У ході проведення екологічного заходу «Живи в гармонії з природою» були проведені конкурс ерудита-еколога, екологічна вікторина, екологічний кросворд, аукціон екологічно чистих продуктів.

У темі «У пошуках себе» порушено питання сенсу людського життя, стосунків людини і природи, «В душі у кожного хай буде трохи сад» – питання взаємовідносин людини, її духовного стану і природи. Діяльність клубу «Ріднокрай» спрямована на вивчення історії та культури Дніпропетровщини, природних ресурсів регіону, екологічного стану на Дніпропетровщині, науковим дослідженням учених краю з цього напрямку. На засіданнях студенти навчаються мистецтву спілкування, набувають навичок вести діалог, висловлюють свої думки. Це допоможе їм як майбутнім керівникам у стосунках з людьми.

До засідань читацьких об'єднань учасники клубу «Палітра» оформляють стенди, плакати, панно та ін.

Екологічній темі студенти присвячують свої поетичні твори. Це вірш «Екологічна казка», написаний студенткою гідромеліоративного факультету Іриною Біленко, а студентка економічного фа-

культету Наталія Званцева присвятила ряд віршів лісу, зачарованій українській природі. Ці твори звучали на святі студентської поезії та музики, який підготувала бібліотека.

Повертаючись до теми екологічного виховання, доречно згадати слова Д. С. Ліхачова (1996 р.), який сказав, що «...в екології є два розділи: екологія біологічна і екологія культурна або моральна. Убити людину біологічно може недотримання екології культурної». Тому бібліотеки як скарбниці духовності і культури мають право не дати людству загинути морально, а наші бібліотечні працівники, люди щирі і безкорисливі, професійно високоосвічені, підтверджують це щоденним служінням суспільству.

Екологічна культура студентів – це, насамперед, ставлення до загальнолюдських цінностей, які вічні, складають основу етики та моралі в суспільстві, забезпечують спадковість поколінь і сердовища природного та культурного. Але не завжди знання використовуються людиною з розумінням відповідальності. Інформаційні процеси, що відбуваються в суспільстві, формують «інформаційне поле», в якому взаємодіє людина [4]. Інформаційні потоки переплітаються в її діяльності та сприяють перетворенню біосфери в ноосферу.

За висловом В. І. Вернадського, «... перед людством, перед його думкою і працею стає питання про перебудову біосфери в інтересах вільнодумачого людства як єдиного цілого. Цей новий стан біосфери, до якого, не помічаючи цього, наближаємося, і є «ноосфера» [1].

Екологічна криза, яка відчутна сьогодні на нашій планеті, спонукає до розв'язання не тільки практичних економічних питань, а в першу чергу формування такої екологічної свідомості, що сприймає світ як єдине ціле – «планетарної свідомості», за словами академіка В. І. Вернадського, заснованої на універсальних знаннях про навколишній світ. Всі життєві процеси в суспільстві повинні розглядатись, передусім, з погляду екології.

Сучасний шлях стрімкого розвитку науково-технічного прогресу, що зорієнтований на стрімкий розвиток економіки, поглиблює екологічну кризу, створює реальну загрозу для життя людей. На думку М. І. Дрібнохода, «... революційні перетворювання у розвитку науки полягають у зміні її спрямування з техногенно-економічного на гуманістично-екологічне» [2].

Гете писав: «Обов'язок тих, які живуть зараз, берегти теперішнє, бо молода зміна, що грається біля наших ніг, стане нашими суддями».

Настанову Епікура «Живи за природою» український філософ Г. С. Сковорода перетворив на вимогу «Працюй за сродністю», а

його вчення про три світи: макрокосмос (природа), мікрокосмос (людина) і Біблія (символічний світ) є, напевно, високим рівнем розвитку особистості, її екологічної культури, що поєднує минуле із сучасним для майбутнього. «Пройти небезпечну ділянку шляху в майбутнє допоможе світло екологічних знань, активність, праця та високий професіоналізм» (М. Реймерс).

Таким чином, просвітницька діяльність університетської бібліотеки якраз і передбачає формування екологічного світогляду через «гармонійне співіснування трьох основних складових співбуття: Природи, Техніки та Людства» [3], в донесенні знань, що забезпечують такий рівень інформаційної культури, який сприяє розвитку творчої особистості, її високої духовності та визначає формування екологічного світогляду пріоритетним у педагогічній діяльності університетської бібліотеки.

Література

1. Вернадский В.И. Биосфера. – М., 1967. – С. 356.
2. Дрібноход М.І. Сучасне і майбутнє української науки // Освіта і управління. – 2000. – Т. 4. – № 3 – 4. – С. 7 – 12.
3. Орлова А.М. Роль вузівських бібліотек у формуванні екологічного світогляду студентів технічних спеціальностей // Гуманістична педагогіка ХХІ століття: Матеріали Перших Всеукраїнських педагогічних читань, 20 лютого 2004 р. – Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2004. – С. 149 – 151.
4. Суханов А.А. Мир информации. – М.: Мысль, 1986. – 200 с.

РОЛЬ БІБЛІОТЕКИ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ПІДТРИМЦІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

*Бичко О.М., завідувач інформаційно-бібліографічного відділу бібліотеки
Хмельницького державного
університету*

Бібліотека Хмельницького державного університету – науково-інформаційний та просвітницький центр області, обласне науково-методичне об'єднання вузівських бібліотек. Фонд бібліотеки багатогалузевий. Щороку обслуговується понад 45 тис. користувачів, яким видається 1,2 млн документів. У бібліотеці розгалужена локальна мережа, яка складається з 3 серверів та 54 сучас-